

Kan morgensangen overleve

Ulla Bitsch-Larsen fortæller om skolesangens vilkår i København

... af Ulla Bitsch-Larsen. Formand for Københavns Musiklærerforening og medlem af forretningsudvalget i Folkeskolens Musiklærerforening.

Der var engang ...

Min morfar var søndagsskolelærer, og han elskede at synge, selvom han ikke havde en tone i livet. Men han kunne digte vers og var altid klar med en lejlighedssang til familiens barnedåb, konfirmationer og fødselsdage. Min mor kunne heller ikke synge. Da hun kom i skole i 1. klasse som 6-årig i 1926, blev hun, sammen med de andre i hendes klasse, prøvet i sang. Hun dumpede; så hun måtte ikke synge med i sangtimerne.

Samme år 1926, skete en anden vigtig begivenhed. Den daværende socialdemokratiske undervisningsminister, Nina Bang, udnævnte Mogens Wøldike til Undervisningsministeriets sanginspektør. Der havde igennem årene udstået en indædt musikalsk kamp mellem den fløj, som holdt fast på flerstemmig sang efter noder (som hidtil havde været den eneste form for sang, Undervisningsministeriet anerkendte), og den fløj, som ville indføre grundtvigsk fællessang. Udnævnelsen af Mogens Wøldike, der havde været elev af Thomas Laub, betød, at enstemmig fællessang blev indført i folkeskolen.

Kan det overhovedet betale sig at værne om den danske sang i disse globaliseringstider?

Når man stiller spørgsmålet på denne måde, synes jeg, at spørgsmålet næsten lyder sådan: Hvem skal vinde slaget? "Dem" (de udenlandske sange) eller "os" (den danske sangskat)? Skal vi vige for presset udefra? I stedet for kunne man måske vende spørgsmålet om og spørge: Står den danske sangskat i vejen for vores børns udvikling? Var svaret ja, var der ingen tvivl. Så måtte den skrottes.

Har vi noget at skulle have sagt?

Det er rigtigt, at der sniger mange udenlandske, mest engelsksprogede, sange ind i børnenes bevidsthed, og jeg har da også selv sunget nogle engelske sange med mine elever, dog ikke til morgensang.

Jeg selv er opvokset i Afrika og er vokset op med en engelsk sangkultur. Jeg og mine søskende gik på kostskole. Der blev sunget, ud over søndagsskole og kirke, hver onsdag aften, hvor vi børn mødtes hos en af lærerinderne og sang sange af hjertens lyst. Der var også udflugterne søndag aften, hvor børnene blev læsset op på ladet af en lastbil, og vi kørte ud i bushen, mens de skrælede af fuld hals! Når vi var hjemme i familien, blev vi introduceret for den danske sangskat. Det var vores sangskat. Det var vores rødder.

Så sangen betød noget, og den kom til at betyde rigtig meget. Stærkest står dog erindringen, en gang vi var hjemme i Danmark på ferie, da min høje flotte morfar tog sangbogen frem. Der "hørtes" min histories vingesus.

I den landsby i Afrika, Kapanga, hvor vi boede, blev der også sunget danske sange både i kirken og skolen. Det var sange, der var blevet oversat fra dansk til det lokale sprog lunda. De var blevet oversat af vore danske forgængere, fordi der i den spæde begyndelse i starten af 1900-tallet ikke fandtes kirkelige sange og skolesange; så de to danske missionærer, som havde arbejdet i Kapanga før os, havde taget deres sangbøger med fra Danmark, og disse sange eksisterer den dag i dag. Dette er for at fortælle, at ad kringlede veje kan den danske sangskat få betydning den anden vej: fra Danmark og ud i verden. Vi kan også gøre en forskel.

Det er nyttigt, og det nytter

Jeg er én af dem, der synes, at det nytter, og det er nyttigt, at den danske sangskat skal overleve. Man må spørge sig selv: Hvad vil man med den? Er man enig med skoleloven i ordene: ... *tilegnelse af udtryksformer ... skabe rammer for oplevelse, virkelyst ... fortrolige med dansk kultur ...* Alle disse nøgleord er ikke fastlåste størrelser, ligesom valg af sange heller ikke er det. Sange har deres tid, lever i forskelligt miljø. De binder ord, melodi og stemning sammen til et udtryk. Og for at komme til udtryk skal de have udgangspunkt i kroppen, tankerne og følelserne.

I en artikelserie undersøger Dansk Sang, hvordan skolesangen rent faktisk har det. Ligesom der sættes fokus på beslægtede områder med fokus på børnesang.

Kan morgensangen overleve?

Ligesom i alle andre af livets forhold, når den voksne skal foregå børn med et godt eksempel, burde fællessangen også indføres i den voksnes dagligdag. Det kunne være én af metoderne. Under alle omstændigheder skal lusten være til stede til at holde fast.

På nogle skoler indleder og afslutter man altid pæd.råd-møderne med fællessang. Til møderne i Københavns Lærforening indledes alle møder også altid med en fællessang.

Ja, og for en god ordens skyld kan jeg nævne, at jeg kender et par arbejdspladser uden for skolemiljøet, hvor det er fast daglig kutyme. Så hvad med at gøre lidt for det også?

Hvordan lever morgensangen i praksis i skolen?

Meget forskelligt.

Sådan foregår morgensang på én af de store skoler i København.

Jeg har været på Bellahøj skole i en menneskealder. Bellahøj er en skole med mellem 500-700 elever. Skolen har en stor aula med højt til loftet, som er omkranset på 1.sal med en balkon. I mange år var vi 3 musiklærere. I de første mange år havde vi ikke morgensang regelmæssigt. På et senere tidspunkt blev vi enige om, sammen med den daværende in-

spektør, at morgensang 1 gang om måneden, det skulle vi have. Det var nemt at bestemme sangene, fordi vores klasser havde lært stort set de samme sange. Det kunne vi, fordi vi alle tre var uddannet på samme seminarium og havde haft de samme lærere; så vi havde en fælles "kultur". Men for at morgensang skal have gode vilkår, er det ikke alene vigtigt med en positiv inspektør; man er også nødt til at have kolleger, som mener, at morgensang er vigtig. Det er jo dem, der følger børnene.

I de senere år blev morgensang 1 gang om måneden kun afholdt med eleverne mellem 0.-5. klasse.

I år bliver der afholdt morgensang for 0.-3. klasse 1 gang om ugen.

Ud over morgensangen i løbet af skoleåret afholder skolen den faste julemorgensangstradition. Den indledes med Luciaoptøget. På de efterfølgende 5 dage deltager eleverne fra 0.-5. klasse. Der synges 1 salme og 1 sang. Den sidste dag med deltagelse af hele skolen. Stemningen er altid høj på denne dag. Ferien står jo for døren!

Omgivelserne betyder meget

For at morgensangen skal lykkes, er det også vigtigt, at rummet er egnet. Som sagt er det meget svært at styre akustikken i aulaen på Bellahøj skole. Er man få elever, fylder sangen ikke meget i rummet. Er halvdelen af skolen til stede, og disse elever enten

YO! I ØSTEN YO!
STIGER
SOLEN OP!
YEAHHH!

sidder eller står på gulvet, fungerer morgensangen pænt. Eleverne kan både høre hinanden og flygelet. Befinder hele skolen sig derimod i aulaen, må de store elever stå oppe på balkonen, og for de fleste deroppe kan det være svært at se overheaden, og flygelets akkompagnement lyder ligeledes meget langt væk. Elevernes position deroppefra set er ofte iagttagere, og derfra er der ikke langt til snakkeklubbens.

Jeg må dog sige, at i de år, vi "kun" var omkring 550 elever, havde vi mange gode morgensangsmorgener. Er man flere end det, mistes samværsfølelsen. Vi fortsætter dog med at satse meget på de mindre elever for at give dem en "aulakultur", og jeg ved

da også, at mange elever, når de går ud af skolen, har fået mange sange med sig. De omkringliggende gymnasier har igennem tiden givet os gode tilbagemeldinger.

Hvordan står det til med skolerne i København?

I forbindelse med denne artikel lavede jeg en lille rundspørge til 54 forskellige københavnske skoler, hvor jeg ganske enkelt spurgte: Hvordan står det til med morgensang på jeres skole? Morgensang afholdes med forskelligt interval helt fra 1-2 gange ugentligt, hver 14. dag, 1 gang om måneden til af og til f.eks. op til de større ferier. Nogle afholder morgensang/fællessang med forskellige grupperinger: dvs. indskoling, mellemtrin, udskoling eller hele skolen. Mit indtryk er, at skoler med op til 540 elever oftere havde fællessang med alle skolens elever end skoler med flere elever. For de flestes vedkommende afholdes der hyppigst morgensang med indskoling, en enkelt med elever på 4.-6. klassetrin. På en af skolerne var det inspektøren selv, der hyggede sig ved flygelet under den ugentlige morgensang. På en anden skole satte musiklæreren sig ved flygelet nogle morgener inden kl. 8, og der kom mange elever og sang med. 36 skoler synger morgensang, 18 gør ikke. Hvor hyppigt bliver der sunget? 4 afholder morgensang dagligt, de 11 hver 14. dag, 10 én gang om ugen, og 11 afholder morgensang ca. en gang om måneden. Nogle af de adspurgte skoler sagde dog, at de meget gerne ville afholde morgensang, men at de ganske enkelt ikke havde et sted på skolen, som kunne rumme alle elever.

Denne lille undersøgelse skal ikke tages som et videnskabeligt bevis, men blot som et lille fingerpeg.

Hvad skal der til?

Kort og godt: Morgensang afhænger af skoleinspektørens indstilling, lærerkapaciteterne og ikke mindst faciliteterne: Gode rum, med god akustik og kvalitetslyd fra et godt flygel, der har velklang. Disse betingelser gør måske ikke alle børn til stjerner for en aften; men måske kan de være så heldige, at der kan blive tændt en lille stjerne i dem under en god oplevelse med morgensang, som de kan bringe videre ...